

Első évi folyam.

21. szám.

Május 21. 1865.

Lincoln Ábrahám.

Lincoln meggyilkoltatásának iszonyu hira nemcsak Amerikát, de az egész művelt világot megdöbentette. A ki az emberiség tökélyesbülését óhajtja, annak lehetlen fájdalmat nem éreznie azon szomorú esemény fölött, mely a világtörténet legujabb lapjainak legnagyobb emberét, dicsősége delpontján az élők közül elragadta.

Lapunk 19-ik számában már közöltük az egyesült amerikai államok elhunyt elnökének rövid élet-történetét s előadtuk magát

a gyászos eseményt is, de most meg, midőn bemutatjuk Lincoln arcképét legyen szabad ezekhez még nyilvános működését is röviden vázolnunk.

Az 1860-diki elnökválasztás előtt az eddigi

vid. pag. 300.

wighés demokrata pártok lassanként átalakultak, s így az előbbeniék republicánusoknak nevezék magukat, s a rabszolgaság végképen megszüntetését követelték, míg az utóbbiak azt még jobban igyekeztek kiterjeszteni. A rabszolgaság megszüntetése különben életkérdés volt a köz-társaságra nézve, mely a szabadság és humanitás elvein alapulván, ezen elvek ellentétét, a rabszolgaságot már tovább nem tűrhette.

Lincoln jól látta, hogy mily válságba jutott az

Unio hivatalba lépése óta, s azért egyik beszédjében oda nyilatkozott, hogy Washington óta egyetlen elnöknek sem volt oly nehéz feladata, mint neki. Első beszédében a déli államok elvei ellen

nyilatkozott, s tagadta, hogy azoknak joguk lenne az Uniótól elszakadásra, mindazáltal a rabszolgaság kérdésében hajlandó volt némi engedelmények tételére; a déli államok legnagyobb része azonban ennek dacára is kimondotta az elszakadást s Davis ellen-elnök alatt megkezdette az ellenségeskedést Charleston mellett Sumpter erődnek bevételével.

Elejénte úgy látszott, hogy a déliek, — kik már régóta készültek a szakadásra, — kivált a szárazon tulsulylyal bírnak. Az öreg Scott, ez északiak fővezére csakhamar lelépett s helyébe Mac Clellan neveztetett ki azon igen fontos állásu hadsereg főparancsnokává, mely Washington és Richmond közt a Potomac mellett tanyázott, azonban őt is elmozdították állomásáról, miután úgy látszott, hogy a déliekhez szító elvei befolyással vannak hadviselésére, s midőn a potomaci hadsereg ezután következett vezérei intéztek egyenes támadásokat az észak-virginiai hatalmas erősségek ellen, azok is visszaverettek.

Ezenközben a hajóhad elfoglalta Uj-Orleant s kivált Grant vitézségénél fogva az egész Mississippivonal is az északiak hatalmába került, minek következtében Texas- és Arkansas államok déli szövetséges társaiktól tökéletesen el lőnek vágva. Miután Grant kelet felé nyomulva Chattanooga mellett is győzött, Lincoln őt 1864 tavaszán az összes északi hadsereg fővezérévé nevezte ki.

1864. vége felé új elnökválasztás ment végbe, s

ez alkalommal a democrata Mac Clellan ellenében Lincoln ismét általános szavazattöbbséggel választott meg, mely idő óta a háboru mind szerencsésebben folyt, bárha Grant a potomcai hadsereggel nem sokra ment a déliek főhadvezére, Lee ellenében. De Sherman bevette Atlantát Georgiában s erre télviz idején keresztül vágván magát az ellenség földjén a tengerpartokig, elfoglalta Savannaht s a hajóhad segítségével bevette Charlestont is, s minthogy a déliek hajóinak maradványai Mobile mellett szétdulettak s Wilmington is az északiak kezébe került, ennél fogva a déliek a tenger felől többé nem kaphattak semmiféle segílyt.

Most békealkudozásokat kezdtek a déliek, de midőn Lincoln az Unio helyreállítását s a rabszolgaság eltörlését tűzte ki föltételül, ezt visszautasították.

Sheridan is győzelmeskedett a Shenandoa-völgyben s egyesült Granttal, mire három napig tartott véres ütközet után a déliek fővárosa, Richmond és Petersburg külső erődjei magadták magukat, s Lee hadseregének nagy része fogolylyá lett. Nemsokára Lee is kénytelen volt serege maradványával kapitulálni, s így midőn egymásután a még elszórva volt egyes csapatok is letették fegyverüket, az Unio tökéletes helyreállítása bizonyos. S ekkor, a dicsőség tetőpontján kellett Lincolnnak gyilkos kéz alatt elvéreznie! *vide pag. 392.*

É n n e m t u d o m . . .

Én nem tudom, hogy úgy álmodtam-e,
Vagy szemeim lidérez-varázs földé;
Vagy régi festmény korhadt pergamentje
Mutatta meg, mit most is egyre látok, —
S fölkorbácsol minden csöp vért szívenbe,
Mint egy bukott lánynak az anya-átok?
Vagy tán csak úgy olvastam valahol? . . .
Éj volt, setét, mint a komor pokol;
Mint véres pallos fölnyilalt a villám;
S mint bösz oroslány, — mely már haldokol,
A gyáva ember lesből megsebezvén — :
Nyögött a menny; a léget áthatítván,
Jajgott a szél. A völgyi sziklás mesgyn
Fedetlen fölvel, tajtékozó lovon
Egy ifju vágatott át szilajon.
Omlott a zápor; — hosszú szöghaja
Csapokba verve röpkedett a szélben.
És most az ég tüze felesillana :
S a féynél én az ifju arcba néztem — —
Hah! hiszem, hogy vannak kísértetek,
Keresztet vetve térdre borulok!
A hamvas arc a bésett szemek,
A száj szögében megvonnult titok —
Mely épen úgy kacaj, mint jajvönás,

Mely mint a bányák mind mélyebbre ás —
S a daemon, mely ott guggolt homlokán
Vicsorgó foggal, gúnyos lahotával,
És mintha szólt vón' — mondta is talán;
— „Hah hah! csak vágatass, csak előre kába,
Kit én esalék az örvénykarikába —
Kit a pokolnak olesón keritettem;
Mert fölkeltem a tettvágyat szivedben,
S mert érzed most, hogy gyarló vagy felettébb —
Egy marék hitvány por — most azt szeteténd,
Hogy magad' — mindent izre-porrá törvén —
Hogy magad' most elnyeljen egy vad örvény!
Hah, hah! csak vágatass, csak előre kába,
Kit én esalék az örvénykarikába — —
És vágatott.

Az egy-két jó barát
Rohant utána, hogy dühödt lovát
Féken ragadná; — oh de mind hiába
Az gyorsabb mint ök — nem érnek nyomába;
Csak berugdalja sárral képöket . . .
De hah! az uton szembe ki jöhet?
Az édes anya! — kezeit fördelvén,
Térdre borul s a könyörgésnek nyelvén
Zokog fához! Az vágatva mén

S az anya testén átgázol a mén — — —
 Villámlott dörgött, s a szikla alatt,
 Merre az ifju vágatva haladt,
 Zugott, morgott a tenger . . .
 — Ah szív, ah szív! tán nem is álmódál! ?
 Hiszen a hirnek bokros paripája
 Ragad most is sziklára, tűzbe, árba! — —
 A szél süvöltve hah! mint száll velem!

Dörgés, villám csattog az egeken.
 A tenger szürke, kékes áradatja
 Tornyos fejével rá-rádöl lovamra,
 S éles sikoj tör bár az áron által:
 Még is paripán szárnyal — — s hova szárnyal?

Szász Béla.

N e r o.

Elbeszélés.

Vértesi Arnoldtól.

II.

(Vége.)

Eleinte úgy látszott, hogy Klementin kisasszony nyerte meg az előfogati biztos ur tetszését, s a gyöngédszívű leány már reményeket is kezdett táplálni, hogy a tiszteletreméltó férfiuban bátor oltalmazót fog találni Tini zsarnoksága ellen és ha meg kell vallanunk, titokban már értekezletet is tartott a részvétteljes szakácsnéval a menyegzői ruha ügyében. Fájdalom, azonban reményei irtózatosan lőnek kijátszva; Berkes ur Krisztina kisasszonynak hódolt.

Nem volt elég, hogy e szivtelen testvér megfosztotta öt előbb Nerótól, most már Berkes urtól is.

A derék szakácsné vigasztalni akarta a szenvedőt, de vigasztalásai visszautasítottak az ajánlott jeles férfiak neveivel együtt. Klementin meg akar halni, Klementin nem akar tovább élni.

Azanközben Krisztina kisasszony nagy lelki megelégedéssel emlegette, hogy hál' istennek nem sokára meg fog szabadulni a Klemmi zsémbelődéseitől; Berkes ur t. i. határozottan nyilatkozott.

A kedves, a szeretetreméltó Berkes ur! Az egész házban csak két élő lény volt, ki e jeles férfiut nem szenvedhette: Klementin kisasszony és — Nero.

Igen, Nero.

Hogy mi okból viseltetett Nero ellenszenvvel e jeles férfiú iránt, annak okát nem adta, miután kutyának születvén, a beszélés tehetségével nem volt fölruházva. Urnöje mindent elkövetett, hogy megbarátkoztassa e kis akaratos lényt Berkes urral; sem hízogás, sem fenyegetés nem használt, Nero semmiképp sem akart közelebbi barátságos viszonyba lépni Berkes urral, sőt ámbár egyébkor illedelmes magaviselete ellen nem lehetett kifogást tenni, Berkes ur irányában megfélekedezett minden illedelemtől s elég nevetlen módon fogait vicsozgatta és harapni akart.

Berkes ur maga is részéről igyekezeti Nerót ki-

engesztelni. Mindhiába. Hiába kínálta cukros mogyoróval; Nero elutasító morgással felelt. Nem kellett neki a cukros mogyoró a Berkes ur kezéből s Berkes ur által megsimogattatni a világ minden kinciséért nem engedte volna magát.

Eleinte azt gondolták, hogy talán Berkes ur pengő sarkantyuja ellen viseltetik ily ingerült ellenszenvvel és Berkes ur rászánta magát arra az áldozatra is, hogy férfiaságának büszke jelét letegye. Nem használt semmit. Sarkantyutlan csizmában is csak oly gyűlölt személy volt ő Nero előtt, mint sarkantyusan.

Nero erős jellem volt, állhatatos gyűlöletében. Jól sejtette, hogy ez a Berkes ur, ez a hízogó, ki öt simogatni akarja, lassanként kiturja öt urnőjének szívéből, s mindinkább elfoglalja az ő helyét. Meg kell vallani, hogy Nero féltékeny volt.

Urnője azonban nem volt képes megérteni ez érzelmet; azt hitte, hogy Nero viselete csak közönséges durvaság és civakodási hajlamból származik, mint az nevetlen kutyáknál szokásos, s a kis kegyene állhatatos törekvése csak siettette azt, a minek bekövetkezésétől félt. Napról napra kevesebb jelét élvezte urnője gyöngédségének.

Krisztina kisasszony most már meglehetősen elhanyagolta Nerót. Ah! az előfogati biztos ur kipedert bajuszával egészen elhomályosította szegény kis Nerót! Most már gyakran megtörtént, hogy este elfelejtették megvetni ágyát, délben hiányzott ivó vize s uzsonnára néha cukrot sem tettek kávéjába.

Egyszer épen délutáni álomra hajtotta fejét Krisztina kisasszony. Neronak senki sem vetett ágyat; ha aludni akart, lefekhetett a földre. Igen is, a pusztá, kemény földre.

Lehet gondolni, hogy mennyire fájhatott ez elhanyagoltatás a gyöngédséghez szokott lénynek. Szomoruan nézett urnőjére, mintha hallgatag szem-

rehányásokat akarna tenni, de urnője édesdeden aludt s a boldog álmok között nem gondolt a régi kegyencre.

Szép volt az álom. Tündérvilágban sétált Krisztina kisasszony, virágok közt, melyek ezer színben ragyogtak mint a pávatoll, s ime ott jött felé a délceg Berkes ur, szebb, viritőbb mint minden virág. Bajusza különösen csábitóan volt kipederve s térdre borulván, elragadólag kiáltott föl:

— Szeretlek a sirig!

Krisztina kitérte felé karjait s Berkes ur már e karok közé akart rohanni. Édesebb volt ez álom minden valóságnál, hanem még itt is, az álomban is elő kellett jönni a haragos Neronak, ki épen,

Krisztina kisasszony félrevonta a zöld függöny szélét s lopva egy pillantást vetett a cselédszobába. Elég volt; nem ohajtott többet látni. Láta ott Berkes urat és a szobaleányt ülni szorosán egymás mellett és semmikép földre nem magyarázható helyzetben.

Az első percben fölsikoltott és visszatántorgott Krisztina kisasszony, a második percben irtózatos szemrehányás, sikoltozás, siránkozás és Berkes urnak megfutamodása következett. A bátor férfi, ki annyi gorombáskodó káplárral szembe mert szállni, megfutott most egy gyöngé nő előtt.

Az igazságszolgáltatás teljes és tökéletes lön: a szobaleány elesapatott, Berkes ur örökre kitilta-

Az első percben fölsikoltott Krisztina kisasszony.

midőn Berkes ur a kitért karok közé akart rohanni, heves ugatással támada meg a gyöngéd szerelmest.

Krisztina kisasszony fölébredt s nagy csodálkozással vette észre, hogy Nero valóban hevesen ugat, miközben értelmes fejét a cselédszobába nyíló ajtó felé fordítja.

— Mi lelta a Nerot! — gondolá magában Krisztina kisasszony; — ok nélkül nem ugat.

S lassan, ovatosan, lábujjhegyen az üvegajtóhoz lopózott, melyet zöld függöny takart. Meg kell néznie, mi teszi oly ingerültté Nerot? Ez az impertinens állat napról napra kiállhatatlanabb lesz, ugatásával felkölti urnőjét a legédesebb álomból. Hanem mi baja? Miért ugat?

tott a házból és Nero visszanyerte urnőjének szeretetét.

— Oh kedves egyetlenem, ki megszabadítottál ennek a szörnyetegnek körmei közül! — szólt Krisztina kisasszony elrészékenyülve, s gyöngéden simogatva ölébe vette a nemes állatot; — soha senki ki nem szorít szívemből!

Aztán Klementinnek nyakába borult.

— Soha nem hagylak el és soha nem gondolok többé férjhezmenésre. Bocsáss meg, bocsáss meg szerencsétlen testvérednek!

Klementin kisasszony egészen elrészékenyült.

— Tehát együtt maradunk mindörökké?

— Örökké.

— És Nero? — kérdé félénken Klementin.

— Mindkettőnké; a tied épen úgy, mint az enyém. Nem akarok semmit birni, a mit veled meg nem osztok.

A két testvér sirva ölelte át egymást.

— Oh Klementin! későn van már nekünk férjhez menni. Maradjunk együtt halálig.

Uj-Yorkból Uj-Granadába.

(Folytatás.)

IV.

A vasutársaság indóházából kilépve, alig ötven lépésnyire állunk a panamai öböl partjához, honét a kilátás igazán meglepő. Balra a fővénypart hosszában a vasutársaság raktárai és szentelepei területnek el, s a közel fél mértföldre a tengerbe nyuló kikötő, mely öntött vasoszlopokon nyugszik, s egész hosszán réztetővel van ellátva. A kikötő oldalán számos vasból készült áru-salupok szemlélhetők, és különféle apró gőzösök, melyek az utasokat innét az amerikai és angol gőzhajókra szállítják, vagy onnét vissza a kikötőbe.

A kikötőn alul egy hosszú fehér fővény-vonal terjed el, a háttérben gyönyörű növényzettel, melyben helylyel-közzel magasan tornyosulnak fel a kókusz pálmák koronái, míg végök a Csendes-tenger átláthatlan vizébe látszik elmerülni. — Jobbra a magasabb téren álló kerített város látható, magastetejű házaival és számos tornyaival, mintegy a tengerbe építve és a tengerrel dacolva, mint az egykori Balboa, uralmat követelve a végtelen vizeitükör fölött; noha fényes ágyui már nem nyulnak ki a mellvédek lyukain, s a conquistador (hódító) lobogói nem lengedeznek a tornyokon; az idő vasfoga és korunk szelleme az egészet öszhangzó elhagyatottságba döntötte a körülte elterülő természettel. A város falai bomlásnak indultak; őrházain és mellvédein magas kőrök, sőt fák is nőnek; zárdái, kolostorai és számnélküli templomai romban hevernek, s a szemét közt halomra hányt ágyúknak ignának és madarak fészkelnek. A város történeti emlékekben e szerint gazdag, a történetet a spanyol foglalásra vonatkozólag értve, s ezen időszakra emlékeztető számtalan emléktöredékekkel bir, melyekből világosan láthatni azon fényt, melyet a castiliai kalandor nemesség itten is összehalmozott egykor.

Panama az éjszaki szélesség 8° 56', s a nyugati hosszúság 79° 31' 2" alatt fekszik, sziklás félszigeten, mely az egykori hirneves tűzhányó hegy: *Ancon* kinyuló sarkantyujának tekinthető. Jelenleg mintegy 25000 lakost számít, s horgonytérre az egész világon egyik legszebb és legbiztosabbnak mondható, nem ugyan kényelem tekintetében mert a városhoz csak távol horgonyozhatni a zártok miatt, de mert Panama közelében tengeri

vihar nem ismeretes; a szigetek és a föld konyulata úgy védik külről fenyegető vihar ellen, miként a horgonytér az év minden szaka alatt csendes s többnyire redő nélküli tükörlaphoz hasonló.

A város előtt pár mértföldre láthatók *Perico*, *Hamenco* és *Isuao* szigetek, melyeket a granadai kormány bérbe adott a panamai vasut- és a csendes tengeri gőzhajó-társaságoknak, mely társaságok kiterjedt gyárakat építettek ezen szigetekre nagyszerű üzletök pótlása végett. A szigetekon szép erdőség és fris viz bőségben található, s ezen körülmény miatt máris egészen lakottak és műveltetnek, mert a társaságok kézművesei és hivatalnokai oda telepedtek.

Ezentul mintegy 5 mfre a város előtt területnek el az ugynevezett *gyöngyszigetek*, melyek közt a *Taboga* nevű legnagyobb, a hasonnevű és 3 ezer lakost számító várossal, mely a panamai gyöngyhalászat központját képezi. A sziget egy részét a kormány szintén bérbe adta az angol délamerikai gőzhajó-társaságnak, mely jelenleg oly gyárakat emelt a szigeten, hogy nemcsak minden javítást képes gőzösein megtenni a helyszínén, de már két kisebb gőzöst egészen ezen gyárában épített. Csudálatos előnyére van a gyárnak, hogy a sziget gyönyörű öblében a dagály-apály közti különbség néha nem kevesebb 20 lábnál, minél fogva a hajók fenekét tisztítani, rezezni vagy tömni kényelmesebb helyiséget kívánni sem lehetne. *Taboga*-sziget fontosságát már az amerikai kormány is rég belátta, s néhány év előtt Buchanan presidens 12 milló dollárt ígért érte a granadai kormánynak, s az alku már csaknem meg volt kötve, a mint Anglia közbelépett s részint csel-szövények és megvesztegetések, részint pedig ijesztgetés által rábirta a granadai kormányt, hogy lépjen vissza az alkudozástól.

Miután a vitorlás hajókkal kereskedés helyet adott a gőzösöknek s a panamai vasut elkészült, nincs oka megbánni a polgárosodásnak legkevésbé sem, hogy a panamai vár elpusztult, templomai, barát- és apáca-zárdái leomlottak, s nemessége cimerein magas fü nőtt. Az angol-szász életrevaló mozgása, különösen a yankeek fáradhatlan működése oly élénkséget, forgalmat, ipart, és szorgalmat hozott a városba, hogy jelenleg omladozó és

düledező épületei helyébe gyönyörű korszerű házak emelkednek, melyekbe vagyon, jólét, és boldogság vonul be, s az ezekért ébredt közérdek bizonyosan elég lesz védelmezni a polgárok életét és vagyonát, ha mindjárt a vár falai leomlottak, s ágyúi felfordultak is.

A városban számos jó vendéglő létezik, különösen az ugynevezett „Aspinwall-house“ mely Uj-Yorkban is elsörendű hôtelnék tartatnék. Ezen vendéglőben 3 dollár napi fizetés mellett az utas mindennel ellátatik épen úgy, mint bármely elsörendű amerikai szállodában, sőt fürdőket is használhat tetszése szerint s bármikor; a szálloda olvasó és társalgási termei, sőt a szolgaszemélyzet, a lovak és kocsik is minden külön díj nélkül rendelkezésére állanak.

Ha az ember kevés időt tölt a városban, ezt igen élvezetesen és tanulságosan használhatja fel; mert a mit lát és hall, egyáltalán minden az ujdön-

ság ingerével bír. A székesegyház mind kívül, mind belől figyelemreméltó monumentális épület, s noha sokszor kipusztított műkincseitől, még mindig hagyatott benne elég faragvány, diszitmény és festmény, mi megtekintést érdemel; — s ha estefelé, mikor a napsugarak kinzása elől menekülhetünk, a tengerpart bástyáin egy sétatesszünk, nemcsak megláthatjuk Panama minden igen feltűnő, első szépségét, de egy nagyszerű panorámán is merenghetünk, melyhez hasonlót kevés ember látott és élvezett. A kilátás ugyanis ezen oldalról a gyönyörű szigetekkel tüzdelt öbölre, mely esténként teledestele bungókkal és vitorlás ladikkokkal, oly valami igézö, mely a nápolyi és janeirói öblökkel is kiállja a versenyt, sőt sok tekintetben ezeket felül is mulja.

(Folyt. köv.)

Xántus János.

A magyar céhek alapszabályai s szokásai a 15-dik században.

Nem lesz talán érdektelen olvasóinkra nézve részletesen ismerni azon szabályokat, s az ezeken alapuló rendszert, mely a 15-dik században királyaink kiváltságlevellei, s részint a külföldről beszivárgott, részint az országban kifejlett szokások és a sz. kir. városok határozatai (statutumai) következtében a céhekre nézve divatoztak s jogerejü kötelezettséggel álltak fenn.

Az épen említett időben, főleg a következő céhek léteztek: a szabóké, csizma- s cipő-készítőké, szüesöké, timároké, eszerzővargáké, ácsoké, kőfaragóké, képiróké, kéményseprőké, kovácsoké, szijgyártóké, nyergeseké, iv-, paizs- és tegez-készítőké, festőké, képfaragóké, gyémánt-befoglalóké, üvegesekeké, arany- és ezüstműveseké.

Mindezen céhek hasonló, következő alapszabályokkal, vagy mint azokat nevezték: céh-törvényekkel bírtak:

A céhbe egyesült mesterek, szövetségük jelül s az Isten színe előtti megjelenésük gyülpontjaul a város plebánia-egyházában egy oltárt választottak s e tekintetben a lelkész, bíró s tanács beleegyezését kérték ki.

Ezen oltárnál minden két hétben misét szolgáltatattak, melyen a mesterek legényeikkel és inasikkal megjelenni köteleztettek. A mesterek nejei s nagyobb gyermekei is erkölesileg kötelezve voltak ezen misén jelenlenni.

Az oltár-képen ábrázolt szent napján a mesterek égő viaszgyertyákkal kezeikben jelentek meg,

s a főoltárnál mondott nagy mise evangéliumakor ajándékaikat lerakták oltáruk előtt.

Urnapján minden mester bokrétás viaszgyertyával kezében s mellén is bokrétával jelent meg a körmeneten.

Némely céh szt. György napja utáni vasárnapon, mások Urnap utáni vasárnapon gyültek össze a céhmester, atyamester s egyéb céhbéli előljárók megválasztása végett. — A megválasztottak megerősítés végett a városi tanácsnak jelentettek be, melynek azonban nem volt joga a megerősítést megtagadni. A megválasztott céhelöljárók a tanács által eskettettek meg, hogy a céh szabályait s ősi szokásait szigoruan megtartják, s a mestereket s legényeket is megtartásukra szoritják.

A céh minden két hétben a céhmester házánál tartott ülést, a céh ügyei, a mesterek egymásközi, s a mesterek s legényeik közti ügyek megvitatása és elintézése, s a mesterség rendes s szabályszerű folytatására nézve.

A ki a fejebb említett miséről avagy a céhgyülésből elmaradt, ez alatt illedelmet sértöleg szölt, vagy viselte magát, s a céhmester rendreutását vagy szóeltöltését nem vette tekintetbe, köteles volt bizonyos ideig egy betegen tekvö mestert ápolni s ha ezt tenni elmulasztotta, minden mulasztásért a céhnek egy font viaszgyertyát, a céhmesternek egy pint jó bort tartozott bírságul adni.

A mesteri jogot elvesztette s a céhből kizárattott

mindaz, ki kockázott, éjjel tivornyázott, más mesterlegényét vagy inasát elcsalta, legényével közös haszonra és kárra dolgozott, a legények munkabérére nézve tartott értekezlet oly szabályait, melyeknek titokban kellett maradni, a legényekkel tudatta, a céh végzéseit nyilván roszalotta és ócsárolta, a tanács vagy a fejedelem iránt engedetlen volt, a valamely mester által lopás vagy a munkabér felemelésére vonatkozó izgatás avagy durvaság miatt elbocsátott legényt magához fogadta.

Az inas felfogadása írásban történt, bizonyos évekre a céhmester előtt, nem vétetvén tekintetbe azon idő, melyet az inas már netalán valamely a céhen kívül álló kontárnál töltött.

A meghatározott idő előtt megszökött inast más mester nem fogadhatta fel.

A városba érkező vándorlegény köteles volt magát azonnal bejelenteni a céhmesternél, ki meghatározta, melyik mesternél dolgozzék. Máskép mint így, nem volt szabad idegen legényt felfogadni a mesternek.

A mesteri jog elnyerhetéséhez mindenekelőtt a céh beleegyezése volt szükséges, miért is a mestereket két tál étel, s ezenkívül illendő pecsenyével s egyenkint két pint borral kellett megvendégelnie. A mely mester nem itta meg a két pint bort, ha nem találkozott az asztalnál, ki elfogyaszta, haza vihette.

Azután meg kellett ígérnie, hogy mesterré léte után egy év alatt megházasodik, mert nőtelen mesterek sehol sem türettek, az mondatván, hogy erkölcstelen szándéku ember az, ki nem nőül meg, ha tisztességes keresete van.

Továbbá a polgári jogot kellett megszerezni a tanácstól s remekelni.

E tekintetben a képirótól fára festett, négy arasz magasságu s emberi alakot ábrázoló aranykeretű kép, a kőbe-befoglalóktól egy sima s egy domborműhöz szükséges aranyfoglalók elkészítése, az aranyverőtől, ki egyszersmind mindig arany- s ezüst sodronykészítő is volt, szépen laposra vert arany- vagy ezüstlemez s bizonyos mennyiségű vastagabb s vékonyabb aranysodrony, a kőfaragótól legalább fél öl magasságu szobor, az üvegestől az élébe adott színes s fehér üvegdarabok mesterséges, csillagot vagy más tárgyat ábrázoló összerakása kívántatott s pedig egy hét alatt, stb.

A remek bemutatásakor a remekelő a mestereknek a pecsenyén kívül három tál ételből álló mesterfalatolást (meister Imbis) tartozott adni, elegendő bor mellett, mely tekintetben a legkisebb

mennyiség a nagy városokban két, a kisebbekben egy akó volt.

Midőn ünnepélyesen mesterré avattatott, valamennyi mestert, azok nejeit, leányait s gyermekeit hat tál étellel s két, illetőleg négy akó borral kellett megvendégelnie, a céhszolgának két pint bort, a céhládának egy teljes nehezékű aranyat s a céh- s atyamesternek egyenként fél arany forintot adni, pedig mindezt egy év s egy nap alatt, mert ellenkező esetben a céhmester, a bírós tanács tudtával megzalogolhatta a mestert tartozása erejéig.

Habár egyszerre két mester remekelt s avattatott is fel, a lakomát s bort mindegyik külön tartozott adni.

A hol céh volt, senkinek sem volt szabad dolgozni, ha nem tartozott annak tagjai közé. Az is megbüntettetett, a ki a kontárok által dolgoztatott vagy a szabad vásárok idején kívül tőlük valamit vett.

A kontárok s titokban dolgozók kiüzettek a városból, de minden kontárnak jogában állt követelni, hogy felvétessék a céhbe, de egyszersmind be kellett bizonyítania, hogy törvényes házasságból származik, mindig tisztességes viseletű volt s mesterségét valamely mestertől kellőleg megtanulta.

Ezenfelül még egy évig s egy napig valamely mesternél dolgoznia (ez soha sem engedtetett el), s ha még nem volt nős, ünnepélyesen megigérni, hogy egy év alatt megnősül. A mesterré avatásnál mindazt, a mit feljebb előadtam, megadni tartozott.

Némely városokban a mesterekké lett legények s kontárookra nézve, különös szokás divatozott, ha t. i. a kitűzött határidő, egy év alatt, az illető nem választott még magának jegyest, — a céhmester, az atyamester s még két más mester jelöltek ki három hajadont a mesterek s különösen az özvegy mesternék leányai közül, avagy özvegy fiatal mesternét is.

A kijelöltek neveit tudatták a házasulandóval s vasárnap tizenkét óra előtt mind a három kijelölt, termetük minőségét elfedő bő zubonyban s sűrű fátyollal borított arccal vezetett a házasulandó elé, ki aztán, míg a céhmester százat olvasott, gondolkozott, s azután az atyamester által eszengetyüvel adott jelre kijelenteni tartozott: a lefátyolozott nők melyikét választja.

Mi meglévén, a legöregebb mester által a választott elé vezetett s felemelhette annak fátyolát.

A ki valamely mesternél munkát rendelt, nem vonhatta többé vissza megrendelését, mert ha ezt tette, egy mesternek sem volt szabad elvállalni a munkát, s ha netalán titokban mégis tette, mes-

teri jogát örökre elvesztette, ha csak maga a király nem parancsolta annak visszaadását.

De ha valaki nem volt megelégedve a munkával, panaszt tehetett a céhmesternél, ki ha a munkát hibásnak vagy rosznak találta, kárpótlást adatott neki a bepanaszolt mester által, s így a munkát jól elkészítette más mester által.

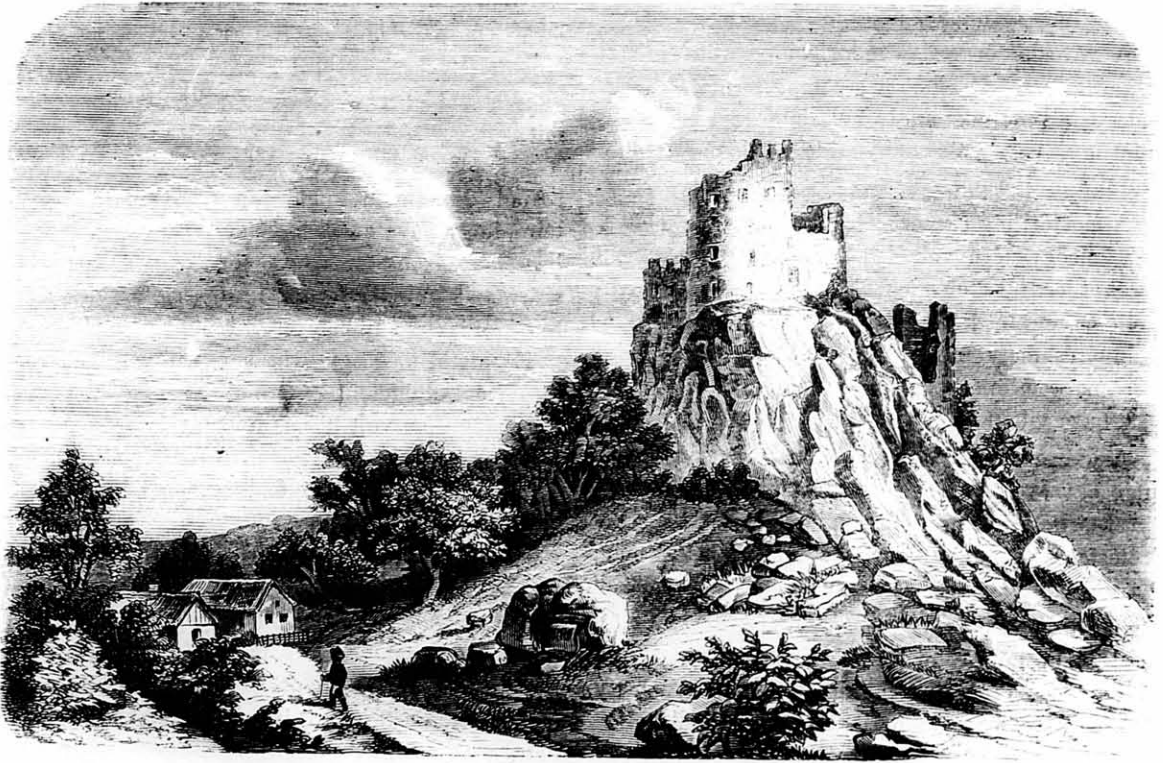
Ha valamely mester meghalt, mesterségét fia örökölte, de csak ha ugyanazon mesterségen volt. Ha a mester nem hagyott hátra gyermekeket, mesterségi joga felét özvegye s másik felét leánya örökölte (ha több leány volt, a legidősb), de mind

az özvegy új férje, mind az, kihez a leány ment, csak céhbeli lehetett s ha még nem volt mester, egy év s egy nap alatt remekelnie kellett s magát a céhbe felvétetni.

A mester temetéséhez a céh a céhládából egy arany forinttal s egy font viaszgyertyával, a mesterné temetéséhez félannyival járult s a harangozás, temetés s gyászmise költségeit fedezte, ha az elhunyt mester nem hagyott hátra annyit, a mennyi e tekintetben szükséges volt.

Remellay Gusztáv.

Hollókő vára Nógrádmegyében.

Hollókő vára. (Vára rajz. Huske.)

Ráteltek eme várra, melyet Istvánffy „Castrum corvi“-nak (Hollóvárnak) nevezett, meg kell vallanunk, hogy nem a helynek és környékének szépsége, hanem inkább a hajdani idők mostoha történetei, leginkább pedig a bátorságos helynek keresése ösztönözte őseinket arra, hogy ezen magas hegy tetején levő kősziklára várat építsenek

Hogy ezen vár a XIII-ik században már fenállott, kitetszik Katona, jeles történetírónk szavaiból. Leginkább használtatott ezen vár IV. Béla alatt a tatárok kegyetlen pusztítása idejében, s hogy nem egyszerre, hanem részletenként építették, kitetszik ez még maiglan is, mivel a közepe táján

mintegy ötszegű torony maradványa látszik, mely igen ormótlan, szegmérték és minden rend nélkül köfállal van körülkerítve. S hogy időjárással újból megerősítették, azt láthatni a későbbi munkából is. Délnyugat és észak felé fekvő részén győzhetetlen lehetett a szikla meredeksége miatt.

Napkelet felé egy kőszikla van, mely ma is Gond-hegynék nevezetik, s ennek szomszédságában van a nálánál magasabb Sárhegy, mely nagy erdőségek között hosszan elterjed, s azt két oldalon mély völgyek kerítik be. Ezen várnak omladékai között egy ideig némely szegény lakosok tanyáztak.

Ki volt ezen vár építője? Azt nem lehet bizonyítani, s a vár neve sem vezet bennünket valami hajdani nagy ember nevezetére.

Azt olvassuk Budai Ézsaiásnál, hogy Hollókő várát Mikus nevű vitéz bírta, ki Trencsényi Csák Mátéhoz állott, miért is I. Károly király elvette ezen várat tőle, s azt 1313-ben több jószágával együtt Szécsényi Farkas Tamásnak adá.

Hollókő hajdanában szintén szerencsétlen eseteket ért. Már 1552-ben I. Ferdinánd alatt Saági András és Csáki Imre egyet nem értésök és vetelkedésük miatt Eunuch basa által a törökök hatalma alá került, kik negyvenegy esztendeig bírták, mindaddig tudniillik, míg 1593-ban Pálffy Miklós

által Fülek vára visszafoglaltván, ezen vár is ugyanazon időben a törökök által üresen hagyatott, s ekép került vissza a magyarok birtokába, kik is 60 éven át bírták; de 1663-ban újra nagy erővel rohanván be a török Magyarországra s először Újvárt azon környékeken fekvő több más várral együtt elfoglalván, utána Szécsényt és Hollókőt is hatalmába kerítette s így lön ezen vár újra 20 esztendeig a bitorlók hatalma alatt, mindaddig, míg 1683-ban Bécs mellett meg nem veretettek. Ekkoron foglaltatott Szécsény és Hollókő is vissza; de ez ma már épen oly romhalmaz, mint hazánk annyi más történeti nevezetessége.

Közli: **Tallian Gyula.**

Családi kép.

Családi kép.

Ha az olvasó megtekinti „Családi kép“ című rajzunkat, majdnem fölöslegesnek tart ahhoz bármily magyarzó szöveget, mert a művész oly élethíven festette alakjait s oly kifejezést adott csoportozatának, hogy abban már szinte benn van az egész magyarázat.

Boldog családi körbe tekint az olvasó. Az anya munkasztala mellett, testvérével szemben ül, s míg gondolatai a jelen boldogságáról férjéhez röppennek, ki a házon kívül, a nagy világ zajában küzd és fárad, hogy az otthon nyugalmas, kényel-

mes perceit megszerezhesse, — azalatt munkájáról csak azért fordítja el némelykor szemeit, hogy kedves gyermekére, szép álmadozásai, fényes reményei képviselőjére tekintessen az édesanyai szeretet leirhatlanul szelid pillantásával.

S midőn meglátja gondtalanul, elégedetten játszó gyermekét s álmadozásait tovább fűzi, reményeinek aranyos ködképei megtestesülni kezdenek. Előtte van azon idő, midőn ifjává nőtt gyermekét hivatása a nagyvilágba, tőle távulra szólítja s erre szemei könyekkel telnek meg, de azo-

kon át csakhamar áttör az öröm fénye, mert az ifjút mindenfelé magasztalással, a jövőre nézve szép biztatásokkal övezzik, s valóban a ködfátyolkép második tüneményében már ott látja őt, midőn a hon iránt szerzett érdemekért, szilárd elveiért, megtörhetlen becsületeért a közeliismerés hódolatát nyújtják be neki.

E pillanatban azonban a család kis trónörököse megunja magános játékát, anyja háta mögé lopózik, zsámolyra kapaszkodik, lábujjhegyre áll, s anyja vállain áthajolva szalmaszállal csiklandozza annak arcát, hogy a mama figyelmét valahára már magára is vonja.

Pedig az épen e percben is róla gondolkozott s ép ekkor suttogá akaratlanul: „Fiamból bizonyára nagy honfi lesz!“

— Az ám, ujságíró lesz belőle, ujságíró! — jegyzi meg az asztal másik oldaláról a kis trónörökös nagynénje, — hisz látod, hogy most is szereti már a boszantást.

Az anya mosolyogva tekint hátra gyermekére, ki hirtelen a szék mögé igyekszik magát rejteni.

— Még akkor is nagy ember lesz belőle, mert úgy tud visszavonulni, hogy az ellentámadás elől azonnal fődözve van, — viszonozza az anya.

— De az is lehet, hogy országgyűlési elnök lesz belőle. Az országgyűlési elnökök a haza nagy gondoljai mellett nem igen szoktak törődni saját pongyolaságukkal, s nézd, a kis Elemér sem igen búsul a miatt, hogy harisnyája le van gyűrve.

— Hátha nemzetgazdász lesz belőle. Most is szalmaszál van a kezében!

— De nézd, azt eldobja, a mi arra mutat, hogy üres szalmát nem igen fog csépelgetni.

S az anya ismét hosszasan, boldogan tekint gyermekére, s aztán szeméit megint munkájára fordítja, de lelke azért egészen fián függ. Ujjai gyorsan mozognak s míg a selyemszálakból szép képet varr ki, azalatt reménye aranszálaiból egyetlen boldogsága jövőjének képét himezi!

A kenyérfa.

(Forster György után)

Forster György Ádám, híres természetbuvár és világutazó, Cook utitársa, szül. Nossenhuben-ben Danzig mellett 1754., meghalt Párisban 1794. mint a francia forradalom párthíve; számos dolgozatai közül legkitünőbb „A világ körül“ című 3 kötetes műve, melyből e kis mutatványt közöljük.

A kenyérfa azon csekélyszámú növények egyike, melyek földünk jókora nagyságu részén elterjedtek. A Csendes-tengeren, Sumarától Marquesu szigetig 150° hosszú, vagyis több mint 2000 földrajzi mértföldterületen, csaknem minden parton és szigeten található. Hogy azonban ezt a természet az említett helyen őseredetileg, egyedül magától, minden emberi szorgalom hozzájárulta nélkül növekedni engedné, épen nem állíthatjuk.

A mivelés által átídomult kenyérgyümölcs-fának gyönyörű alakja van, és szélesen kiterjedő árnydus koronája. Nincs gyümölcsfa Éjszak-Európában, sőt nincs fa erdeinkben, a tölgyet és hársfát kivéve, mely növéseére nézve az arány és alkat tökélyében vele vetekedhetnek. A vadgesztenye, bár némi hasonlatosságot mutat — háttérbe szorul mellette. Nagy széles levele mint a fügelombé, mély metszetű, ékesen alakzott és kedves színű. Magassága néha fölülmulja a negyven párisi lábat, az élőfák közti közép mértéket.

A mint a kenyérfa a Csendes-tenger szigetlakóira nézve fontossá és nélkülözhetlenné vált, egy szersmind a tudomány előtt is figyelmet gerjesztett. A tahituiak ugyanis észrevehék, hogy a nemes fa, körülbelül azon időben, midőn a nap készülöben van az északi féltekéről az övékre vissza — és

az egyenlítőn átlépni, friss leveleket és új gyümölcsöket kezd hajtani, minek ideje október hóban veszi kezdetét. Ez időtől aprilisig, azaz míg a nap a déli féltekén marad, friss kenyértermésben nem szenvednek hiányt: részint egy és ugyanazon, részint pedig több fán, melyek álláspontjaikra nézve különbözök, — időről-időre új meg új gyümölcsök jelentkeznek és érnek egymásután július és augusztusig. Hanem e hótól nov. kezdetéig épen semmi termés sincs. Azon időszak, mialatt a gyümölcsök a fán nevednek, mintegy nyolc hónapra terjed, s ezt a lakosok Pa-Urunak (kenyértermési időszaknak) nevezik.

Cook világgörül második utazása, melynél én is utitársa valék, szolgálhat itt bizonyosságul jegyzi meg szerzőnk. Ez utazás folyama alatt kétszer jövének O-Tahaitira és a körüle fekvő szigetekre. Első itt-létünkkor, aug. hó közepén a kenyérgyümölcsök, valamint a forró égélj egyéb terményei is, csak gyéren valának, s a legértékesebbek, melyek a tahaiti képzelmet fölingerelhetnék, kereskedelmi uton nem voltak megszerezhetőek. Ez időszakban — mely a nap távolságát tekintetbe nem véve, télnek nem mondható és melegségben sem szenved hiányt — mutatkozott a fiatal kenyérgyümölcs a galyak külső hegyén, virághüvelyébe burkolva. A régi lombot,

mely előbb le nem hull, míg az új kifejlését be nem végzé, még a fákon láttuk, s színe kevésbé őszi-zöld volt. Másodizben, valami nyolc hóval később, april hóban ismét e szigetre jutánk. Most a lombnak gyönyörű elevenzöld árnyalata volt, és minden ág dus gyümölcsökkel terhelve hajlott alá. A lakosok nagy mennyiségben szedték a gyümölcsöket, mielőtt tökéletesen megérnének, s az érést azáltal siették, hogy halmazokra rakván, a napon fölmelegedni hagyák. Ez állapotban, melyben nem voltak élvezhetők, koccsát és torzsáját kivágva, husos részét mély, kövel kiburkolt verembe rakták és kövekkel befedték, hogy így a készlet savanyu forrásba menjen át. A tészta (Mahei), mely ily módon készül, tökéletesen megsavanyult, s oly ízű, mint a fekete kenyér. A veremben lévő készletből minden alkalommal csak annyit vesznek ki egyszerre, mennyi egy sütéshez elegendő, ököl nagyságu gömböket csinálnak belőle, levelekbe tekergetik és fölhevített köveken megsütik. Az ily gömb néhány hétig eltart, és különösen tengeri utazáskor rendes élelmiszer, melylyel az ó-tahaitiak magukat ellátják.

E mellett e savanyu kenyér náluk oly kedvelt, hogy még előkelők is ritkán költhetnek el e nélkül ebédet; és azon három-négy hó alatt, melyben friss kenyérgyümölcs semmi áron nem kapható, az egész nép körülbelől egyéb étellel nem él. A kiforrt tészta sületlenül több hóig eláll a veremben a nélkül, hogy valami változást szenvedne.

Nagy mennyiségű kenyérgyümölcsöt költenek el frissen s nem szükség, hogy ezek egészen érettek, csak tökéletesen megnöttek legyenek. Héja még ekkor zöld, bele pedig hófehér és pedig parázs lisztes szövedékű. Nyersen nem élvezhető, hanem a gyümölcsöt meg kell hámozni, vagy egészen vagy szétszelve levelekbe tekergetni és forró köveken megsütni. Mennyire csekély e fáradság, s a rest déli lakosok mégis szeretnének tőle megszabadulni; azért paradicsomukban oly kenyérgyümöcsről álmodoznak, mely semmi készítést nem szükségel és frisen, a fáról leszakítva élvezhető.

A sült kenyérgyümölcs éppen úgy izlett nekem, mintha kenyér-morzsa főtt krumplival lett volna vegyítve. Valami édes előíz is éreztem néha, különösen ha a gyümölcs a leszakításkor az éréshez közel volt, vagy ha a sütés után állottá lön. Megérkezésünk alkalmával legizletesebbek voltak azon gyümölcsök, melyeket Morquesa szigetén cserélénk be, de azért véleményem szerint a tahaiti-t nem mulják felül. Ha a gyümölcs egészen érett, sárgás színe van, puha tapintata és béle kásanemű, melynek undorító édes íze és szaga

van. Épen ily állapotban találtam ezt Morquesa szigetén. A mariani és philippii szigetek lakói megeszik ugyan nyersen is, de nagy vigyázattal, mert az ily módon egészségtelen étek. A tökéletes megérés előtt leszedve és megsütve, elvitázzhatlanul egyike az előttünk ismert legegészségesebb és egyszermind legtáplálóbbsz eledelnek; de minél inkább eltér az ember az egyszerű készítési módtól, és hogy inyét csiklandozza: minél több idegen nemű pótlékokat tesz a kenyérgyümölcshöz, annál kevésbbé lesz az az emberi testnek hasznos és egészséges.

A kenyérfát is, miután egy ember életkoron keresztül gyümölcsöt hozott, eléri a minden természeti dolgok sorsa: hervadni kezd és különféle betegségei közelgő halálát jelentik. Most nincs egyéb teendő, mint a törzset valami házi szükségre fordítani, és vagy csónakot vájni belőle, vagy legalább egy padot vagy gerendát készíteni a könnyű mezei kunyhók számára. Kevés fáradsággal különféle bútorokat és házi eszközöket: mint kis számlolyokat, tálakot, teknőket stb. faragnak belőle. De nem tekintvén azon előnyt, melylyel a tahaiti kenyérfá a Fűszerszigeteken nőtt, kevésbé megnemesítettek felett bír: e gazdag sárga fa semmiféle simítást nem vesz föl. Az amboinok és ha nem tévedek a tahaiták is, trombitát szoktak belőle csinálni, mivel jól hangzik és igen könnyű. A vad kenyérfá tüzelésnél egyébre nem használható.

Azon gyöngéd sejsztövetnek, melyből évenként a törzsön és ágokon új kéregkinövések képződnek, és a kenyérfá héja alatt létező háncsnak még az haszna is van, hogy a tahaiták ruházatukat abból készítik. E végre nagy mennyiségű fiatal fácskákat porhanyó földben sűrűn egymásmellé plántálnak, s a mennyire lehet ágak nélkül magasra fölnevelnek. Ezekből — a második vagy harmadik évben levágtván s a háncs a felső héjtől és fától elkülönítvén — musselinhez hasonló szövetek készülnek, éppen mint a papir-eperfa háncsából.

A levelek haszna kevésbbé fontos. Azon haszonvételeken kívül, mely minden levélnemekkel közös, hogy tudniillik mihelyt lehullanak és elsenyvednek, törzsüknek trágyául szolgálnak, — leszedik a lakosok gyakran a fáról is és eledelük betakarására vagy sütésére használják. Az étkezéshez az előkészület rendszeren abból áll, hogy a szénával befödött földre nagymennyiségű leveleket szórnak szét, s közvetlenül erre helyezik az étkeket minden fölösleges fényüzésű tárgyér és tálak nélkül. Oly levél, mely másfél láb hosszú, az

asztalkendő hiányát pótolja, s az az előnye is megvan, hogy az evő a hányszor akarja, mindig friset vehet belőle magának. Buróban és a Fűszerszigeteken utazó indiánok fekhelyeik körül éjjel tüzet raknak a vad kenyérfá leveleiből, mivel ezeknek ropogásától a kigyók iszonyodnak. A kenyérgyümölcs himvirága arasznyi hosszú barnasárga bugából áll, mely apró virágocskákkal egészen be van fedve. Ha ezen bugák vagyis cicuskák lehullanak és megszáradnak, a tapló tulajdonságát nyerik, ezért kanóc gyanánt használják a tűz fenntartására.

Végre a kenyérfának minden megsebesített részéből ragadás tejnemű, enyves nedv buzog fel, melyet kókusztejjel megfőzvé a Amboinában ma-

dárfogó lép gyanánt használnak. Szágo-liszttel, cukorral és tojásfehérjével vegyítve erős és tartós ragasz válik belőle, melylyel az ottani lakosok azon edények mindenféle repedéseit szokták bekenni, melyeknek vízátlanoknak kell lenniök.

Cook jogosan magasztalja e fa bámulatos termékenységét: „A ki éltében csak tíz kenyérfát plántált — ezek a nagy világutazó szavai — kötelességét maga és utódai irányában oly tökéletesen és gazdagon teljesíté, mint zord égaljunk azon lakosa, ki életén keresztül az őszi hidegekben szántott, a nyári hőségben aratott, és nemcsak kenyérral látta el háztartását, hanem gyermekeinek még valamit készpénzben is megsugorgatott.“

Zuárd.

Lincoln gyilkosa.

Midőn a közelebbi napok herostratusi hősének, Lincoln gyilkosának arcképét közöljük, ezzel csak az általános kíváncsiságnak óhajtunk eleget tenni.

Amerikai lapok e szomorú nevezetességű emberről így írnak:

Booth John Wilkes egy hajdan sokat emlegetett s híres angol színésznek, Booth Junius Brutusnak a fia, maga is komédiás a szó leggonoszabb értelmében, s ehhez még kártyás és iszákos korhely is. — Termetére 5' 8" magas, szép férfi, 160 fontot nyom, és erős izmos testal-

Booth, Lincoln gyilkosa.

katu; haja fekete, középszerűn hosszsan hagyva és felgöndörítve, hátul is választékkal. Szemei feketék, szemöldjei szintén feketék, tömöttek. Mikor beszél, fejét kissé előre hajtja, s rendszeren egy nagy pecsétgyűrűre nézeget, — melyet jobb keze kis-ujján szokott viselni. — Desperatus jellem, egy hírhedt roszeletű nő, Turner Ella házában szokott lakni, s szenvedélyes barátja volt a sportnak. A rendőrség azonnal átkutatta a nő rosze házát, s Booth szobájában hallomás szerint leveleket talált, melyek egy, az elnök, alelnök, Grant tábornok s más kormánytagok megölésére törekvő szétágazott összeesküvést gyaníttanak.

Boothról beszélnek, hogy nemcsak a pálinkát itta bőven, de opiumot is evett; s hogy miután a szinpadtól megvált, egy év óta inkább csak pro-

forma tüzerkedett petroleummal, terveinek palástolására. Gyilkossága elkövetése előtt néhány héttel a pisztolyal lövésben gyakorolta magát, s meglehetősen ügyességre vitte; a kik ismerték, excentricus egyéniségének tulajdonították, hogy a lábai között és a vállai felett hátralövésben gyakorolja magát. Lakhelye Boston volt, s ugyanott létezik 62. szám alatt az Ohio-Avenueben Turner Ella nővéreinek feslett háza. Ugy látszik, hogy Ella igazán szerette Boothot, a kinek sok szerencséje volt a nőknél; mert azon nő meg akarta ma-

gát mérgezni; de meggátoltatott öngyilkossága s még jókor magához hozták; s a mint visszanyerte öntudatát, legelőbb is Booth arcképét kérte, melyet az ágya alá rejtett el, s azt mondá, hogy nem köszöni az orvosnak, hogy megmentette életét.

A gyilkosság elkövetése előtt nyolc nappal Bostonban volt Booth, s a kik látták, gondolatokba merültek és embergyülölőnek találták. Már két héttel előbb minden vagyonát bíróilag édes anyjára ruházta át, s azt mondta, hogy a conföderációhoz csatlakozik.

Boothnak szándéka volt ugyanaz nap Johnson alelnököt s Grant tábornokot is megölni, s az alelnök csak véletlenül menekült meg gyilkos kezétől. Booth Johnsonhoz látogató jegyet küldött szobá-

jába, kirkwood-housi házába, melyre e szavak voltak írva:

„Nem szeretném önt háborgatni, de óhajtanék önnel beszélni. J. Wilkes Booth.“

Ez délután volt Johnson nem levén honn, kikerülte a halált.

Az elnök gyilkosa, kinek fejére 100,000 dollár volt kitűzve, haldokolva jutott a rendőrség kezei közé. Cinkostársával, Harrolddal Wilkes Booth Marylandban, a St. Mary grófságban keresett rejt-helyet, egy mocsár közelében. Baker ezredes és

lovas rendőrsége által idáig üldöztetvén, Garret-Farmnál a Rappahannock mellett Port Royal táján egy csűrbe menekültek, és ott eltorlaszolták magukat. A rendőrség megadásra szólította föl őket; azonban vonakodtak, mire a csürt felgyújtották. Booth az egyik rendőrrre lőtt, ki a lövést viszonzván, a gyilkost lelötte. Harrold előjött a csürből, és elfogatta magát; ő valószínűleg az orgyilkos bűnrészesese, ki Seward ellen követte el a merényt.

Booth a három óra alatt, meddig a kapott lövés után még élt, átkozódott Éjszak és kormánya ellen.

Egy hét története.

(Május 18.)

Muzeumunk ismét egy érdekes *emlékünnepe* színe helye. Ép most, midőn e sorokat írom, számosan sietnek oda, hogy hallhassák az emlékbeszédet, melyet *Kacsokovics Lajos*, fővárosunk egyik kitünőbb polgára, *Brunszvik Teréz grófnő* fölött tart.

Közel-multunk urhölgyei közt alig van, ki a tartós emlékezetet s az utódok háláját jobban megérdemelné, mint e nemes grófhölgy, ki a legszebb törekvések idejében életét és tevékenységét egészen a *kisdedováds* ügyének szentelte.

Mindenesetre ritka látvány, kivált nálunk, hogy egy magas születésű nő, lemondva a nagyvilág vonzó örömeiről, kilépve a disztermek nyugalmas kényelméből, elmegy messze földekre, fírad, tanul, ismereteket gyűjt, hogy hazájába hozhasson egy jó magot, melyet az emberszeretet talált föl, s mely gondos ápolás mellett a jövő nemzedékek áldása lehet. S miután Svájcban hosszabb időt tölt, a gyermeknevelés egyik nagy mesterét hallgatva, s miután az idegen földeken egész Skótság felső határáig mindent, mi e tárgyra tartozik, gondosan megvizsgál, fontolóra vesz s eltanul, örömmel tér vissza, kezében a jótékony friss olajágával, s házát megnyitja — nem a fényes társaságoknak, melyekhez tartozik, hanem a *gyermekeknek*, kiket játék közt kíván oktatni, s testi és szellemi erejükben megerősíteni. Azután, midőn saját lakában megnyitja a birodalom legelső óvodáját, leróva azt a nemes köteleességet, hogy e fontos intézményt mindenek előtt saját hazájában honosítsa meg, tovább, a német tartományokba indul, mindenütt terjesztve és megtestesítve a jó ígét, s a legédesebb jutalmatelve száz meg száz gyermek nyájas mosolyában, s száz meg száz szüle hálás köszönetében.

A *kisdedóvodákat országunkban terjesztő egyesület* igen nemes köteleességet teljesít, midőn e jótékony

szellemű nő emlékezetét megújítja a nagy közönség előtt. Az emberszeretet ily kitünő s áldozatkész példányképét nem szabad elfelednünk soha, s anynyi gazdag aratás után meg kell emlékeznünk arról a jó *magvetőről*, kinek becsvágya nem hiu ragyogásban, hanem a csöndes és sikeres jótékony-ságban állt.

Jól esik látnunk, hogy örömeiben meddő kunk nem közönyös a kegyelet és hálatartozások lerovásában. Ez emlékünnepe is élénk viszhangot költött, nem csak a fővárosban, hanem távol földön élő oly honfi-társainknál is, kik soha sem szünek meg édes figyelemmel kísérni hazai közügyeinket. Hány gyöngéd és nemes kéz fáradozott most is, hogy anyagot adjon azon emlékhöz, melyet e magasszemű nőnek a szószéken emelnek! De Gerando özvegye, szül. Teleky Emma grófnő Mentonból, nem csak adatokat szolgáltatott egykori barátnője életéből, hanem azt is kiszöközlé, hogy Stackelberg Minóra grófnő leküldte a pesti ünnepélyre Brunszvik grófnő szép és nagy arcképét, mely most a muzeum termét díszesíti. Egy másik lelkes nő, (Lövei Klára, M. Szigetről), azon életrajzi vázlatot adta át, melyet az ünnepelt-ről Teleky Blanka grófnő írt, ez emlékezésre szintén érdemes nő, kinek szomorú sorsa lön, hogy szeretett hazájától távol, a párisi Mont-Parnasse göröngyei alatt lelje meg nyughelyét. Rónay Jácint Londonból, Irányi Dániel Párisból küldtek közérdekű adatokat. Ennyi kegyeletes szív és szép elme közreműködésével készült amaz emlékbészéd, mely most a muzeum falai közt hangozik, de igéi kiszállanak onnan, s városról városra, mindenüvé, a hol csak a *kisdedóvodák* gyökeret vertek, elviszik Brunszvik Teréz grófnő emlékezetét, mint egy jótékony fényt, melynek nem szabad kialudni soha.

Ez emlékünnap mellett a muzeumnak még egy másik nevezetes eseménye is lehetett a héten, ha ugyan a hír, megint — mint gyakran szokott — hamis pénzzel nem állt ki a piacra. Azt beszéltek t. i., hogy a mitől az idő méhe évtizedekig vajúdott, s a mit a hirlapírók és más fővárosi lakosok régóta lármázva hívogatnak már életre, végre valahára — megszületett. Minden olvasónk kitálja, hogy a *vas rácsozatról* van szó, melyet eddig három oldalon a legromdább deszka-kerítés pótolta; minden darabja megannyi szégyen-tábla azokra nézve, a kik ez ügyben még is csak tehetek volna valamit. Hanem hiába, e diszes épületbe is, mint annyi más helyre, a csökönység szelleme vette be magát, ez a házisipkás és hálókabátos szörnnyeteg. Hasztalan szellőztettük a muzeum benső kárpitjait, lármáztunk, pöröltünk, indítványoztunk, — meg kellett szégyenelni magunkat azon megmozdíthatlan óriás nyugalom előtt, mely e falak között uralkodott.

Szerencsére, csak — uralkodott. Most már vége szakad ez arkádiai csendnek, a hosszú délutáni álmoknak, a csiga módjára járó fontolva haladásnak; most már aligha lesz édesded nyugalma másnak, mint az érdemekben és rendjelekben egyiránt gazdag Kubinyi Ágoston igazgató urnak, ki, mint írják, (s mi nem vonjuk kétségbe) — a nyugalapotól jól kiérdemelte.

Többektől hallottuk, hogy nem volt méltányos épen akkor nyugdíjazni őt, midőn végre több anyag; eszköz állván a muzeum rendelkezésére, ő is jobban megmutathatta volna, hogy mire képes. De mit panaszkodnánk e miatt! Az érdemdús igazgató épen azt nyerte meg, a mit hosszú pályáján leginkább szeretett élvezni, a — nyugalmat. Most tehát nem fogják háborgatni többé lármás ujságírók, félelmes szemü vizsgáló látogatások és titkos trónkövetelők, a kik mindent megtudnak és kibeszélnék. Most békén pihenhet a jól kiérdemelt nyugalom-lágy vánkosán! Senki sem fogja szemére hányni a rendetlen könyvtárt, a képtár roszt beosztását, a raktárba halmozott és elzárt emlékköveket, melyeket majdan nemsokára ügyes kezek egészen rendbe hoznak, (legalább így reméljük;) ezután igazgatóságának csupán elismerésre méltó oldalairól ogunk emlékezni, s nem leszünk oly hálátlanok,

hogy elfeledjük a mindig lombosabbá váló parkot, melyet az ő szemei előtt ültettek — derék polgárok és földbirtokosok, s a Széchenyi-termet, melyet szintén az ő igazgatása alatt létesítettek — Magyarország lelkes hölgyei. Ekkép megadván az érdemnek azt, a mi őt megilleti, bátran tovább mehetünk.

Mily örömet tartanánk egy másik bucsúztatót a nemzeti színház előtt is, ha ott az igazgató székét a comitő-tagok neki-dölvé nem támogatnák, hogy kedves emberükkel valahogy föl ne billenjen. A közvélemény szele — ha így el nem állanak az utját — régen feldöntötte volna már ezt is; de így mit tehet mást, mint hogy folyvást csak zúg! Azok kik fülöket erőszakosan bedugják, mosolyogva beszélnek, hogy ők nem hallják e zúgást, mely csak nyugtalan ujságírók képzeletében él! Ezek tán azt sem hallják, midőn a legjobb dalművek egymásután buknak alá: a „Proféta“, „Bánkbán“ és „Lalla Roukk“, melyeknek hösnőit most egy igen fiatal leányka szokta énekelgetni és egy kissé — tönkre tenni. De mit tehet róla e kis kezdő énekesnő, ha az ő pillangó-zárnyaiból — melyek a gázlámpák mellett többnyire megperzselődnek, — sasszárnyakat akarnak erőszakolni? Kendelényi Fanny k. a. ifjúsága, kedves külseje s félénk szemérmes lénye a kiméletet mintegy kéri tőlünk, s mi szívesen szemet hunynánk hibái előtt, ha akkor még jobban nem hallanók énekének gyöngéit s kifejezéseinek teljes erőtlenségét. De bár ekkép a legszebb dalművek elvesztik vonzerejüket, s a művészet minden este érzékeny sebeket kap, azért valamint Brutus derék, becsületes ember, Radnótfáy ur is igen jó igazgató.

Most is Bécsben fáradozott, hogy néhány estére Desireé Artot kisasszonyt szerződtesse.

E kitünő művésznő, ki a bécsi olasz opera esilaga volt, jó ismerőse a pesti közönségnek, mely őt ismét örömmel fogja üdvözölni a nemzeti színpadon. Legalább jó egy *vendég*, ki négy öt este föl fogja villanyozni az opera barátait, kik majd, e művésznő távoztával, épen úgy fognak sóhajtani, mint a francia nép egykor midőn a nagy császár száműzetett: „a jó elmegy, és a rosszak, (kik mit sem tanultak, és mit sem felejtettek) itt maradnak!“

Vadnai Károly.

Levél Brüsszelből.

— Máj. 16. —

(A belga király betegsége. — Hogyan díjazták az orvosokat? — A trónörökös s József főherceg. — Hugo Victor szándéka. — Emlékiratok külföldön levő magyaroktól. — Rogeard és új műve. — Igéret.)

A most élő királyok tábornagya, az 1790-ben született Lipót belga király bárha még e percben sem egészségesebb, szenvedései azonban mégis csökkentek; mindazáltal nem igen van rá remény, hogy mostani állapotának még szerencsés kimenetele legyen. — A belga király tudvalevőleg a legirtózatossabb betegségek egyikében szenved, s ismételve operálták őt a berlini Cíviale, a triesti dr. Köpl, s végre dr. Johnston, kit a nagylelkű fejedelem fáradozásaért 100,000 frankkal és a Lipót-éremrenddel ajándékozott meg, s e körülményből láthatni, hogy azon 15,000 ft, melyet a bécsi dr. Oppoltzer közelebb az orosz cártól kapott, még nem az igazi honorárium-óriás.

A végbevitt operációk azonban mindannyiszor életveszélyesek voltak, de nem annyira helybelileg, mint inkább azon fájdalommi visszahatásnál fogva, melyet a tüdőkre gyakoroltak, s ilyenformán további operálásra gondolni sem lehet.

A koronaörökös, a brabanti herceg néhány nap óta már atyja betegágya mellett van, miután Kelet-Indiából táviratilag hívták őt vissza, s ezen kívül még József főherceget is várják minden nap.

Hugo Victor, a democrata eszmék közharcosa, de a költők fejedelme, mára jövő hóban családostól együtt átköltözik Jersey szigetéről Brüsszelbe, s aztán végképen itt marad, mit azon körülmény bizonyít, hogy itt házat is vásárolt.

Egy itt lakó neves hazánkfia, ki 12 élő gyermekével a legnagyobb visszavonultságban él, hazánk

történetei legújabb szakára vonatkozó négy kötetes emlékiratokat fejezett be közelebb, azonban végrendelkezésileg meghagyta, hogy ezek csak halála után adathatnak át a nyilvánosságnak. Azt is tudathatom, hogy egy másik, már évek óta Amerikában élő híres hazánkfia szintén irt négy kötetben saját élményei és tapasztalatai után emlékiratokat, melyek német és francia nyelven fognak megjelenni.

Napoleon „Julius Caesar“-jának megjelenése óta egy új irodalmi nevezetesség támadt: a „Labiennus szavai“ szerzője, Rogeard Auguste, kit bizonyára ismer már a magyar közönség is, bárha Pfeiffer Nándor által magyar nyelven kiadott kis röpirata a Bécsben székelő francia követség közbenjárása folytán Magyarországon eltiltatott; Rogeard, mióta Napoleon-ellenes munkája miatt Párisban öt évre ítéltetett s e büntetés elől szerencsésen megszökött, Brüsszelben, a politikai irodalmi számüzöttek menhelyében él. Ezen — Franciaországban eddig egészen ismeretlen — nagyság közelebb „A második Caesar (Napoleon) élete“ című munkát fejezett be, s ennek közzétételekor meg fog jelenni Rogeard rövid életirata is, „Kertbeny által szerkesztve. Remélem, hogy ebből a francia kiadás megjelenése előtt foghatok némely érdekesebb részt a magyar olvasó közönséggel közölni a „Hazánk“ hasábjain.

Vándor Károly.

Ujdonságok.

— (A magyar országgyűlés) összehívását, mint bécsi lapok írják, junius közepén hirdetik ki, s az országgyűlés szeptemberben jönne össze.

* (A magyar ulv. kan celláriát) hirszerint egyesíteni akarják az erdélyivel és a horvátal.

— (A majd. alakítandó pesti állatkert) legelső lakóit e napokban meglátogattuk a városligetben, a vasut szomszédságában, hol azok részint két rozszant vasuti kocsiiban s ketrecekben, részint deszka-palánkokkal elkerített helyen szabadon élnek egy olasz felügyelete alatt. Van itt egy igen szép angóriai láma-kos, egy öreg s egy fiatal őzike, mely utóbbi a waggonban felszökik felügyelője ágyára s az ablakon át kíváncsian bámul ki

nagy szemével a világra; láttunk itt fiatal szarvast, menyétet, két farkast, három borzot, néhány nagy teknőcöt, sasokat, héjakat, rókát stb. s egy most már jól kifejldött vidrát, mely arról nevezetes, hogy közép nagyságu kutya volt szoptatásdajkája, s ez most is ott van penzióban a palánkok közt, s mindannyiszor anyai szeretettel fut a ketrechez, valahányszor a látogatók vidra-növendékéhez közelitnek. Igaz, hogy a gyűjtemény még igen csekély alap az állatkerthez, de hogy mié fejlődhetik az ki idővel, megláthatja olvasónk jövő számunkban azon hamburgi levélből, melyet egy tisztelt hazánkfia az ottani európai híri állatkert eseményei és csodáiról irt lapunk számára.

* (Az *akadémiai palota*) ünnepélyes megnyitása hir szerint Szt.-István napján lesz. Ybl építész utasítást kapott, hogy a nagytermet aug. 20-ára okvetlenül készítse el.

* (A *nemzeti muzeum*) örvendetes változásoknak néz eléje. Az országos bizottmány gr. Andrassy György elnöklete alatt a mult napokban gyűléseket tartott az 50,000 ftnyi segély fölhasználása ügyében, s elhatározták mindenekelőtt az itt-ott romladozó épületet javíttatni ki, s ez 40000 ftnál többet vesz igénybe. Továbbá a könyvtár olvasótermét berendezik s itt, valamint a többi gyűjteményekben is célszerű javításokat hoznak be. A kert rácsozatát végre, néhány ezerre menő más alapból egészen elkészittetik. — A Kubinyi nyugalmaztatása folytán megürült muzeumi igazgatósággra, mint hallani, nem nyitnak pályázatot, hanem az „ideiglenes“ kinevezés útján fog betölteni.

* (Régi pör.) Pest-Buda 14 év óta folytat pört a kincstár ellen, a régi hajóhid elégetéseért 80,000 ftot követelve. Nehány bíróságon eredménytelenül ment keresztül a pör, s most a kincstár fölszólította a testvér főváros hatóságait, mutassák ki, hogy a hid csakugyan katonai művelet folytán égett el. Az ide vonatkozó irományok már nagyobbrészt elvesztek, azonban egy szemtanu állott elő, ki kész bizonyosságot adni a hajóhid leégetéséről. E szemtanu Pencz Miklós, volt mérnökkapitány, ki 1849-ben egy kávéházból nézte azt, hol Jellasics bán és Hentzi tábornok is jelenvolt. Egy másik pedig Emich nyomdai intézetének egyik hivatalnok.

— (A *klasszikus zeneművek barátainak*) figyelmét fölhívjuk azon három vastag kötetből álló zenemű-gyűjteményre, melylyel közelebb Rózsavölgyi és társa pesti műkereskedése zongorázó közönségünk zenepolcait gazdagította. E három kötet a zenei költészet Miltonjának, Beethovennek szonátáit foglalja magában, összesen 32 művet, az első kötet az 1-től a 11-dikig, a második a 22-dikig, s a harmadik a 32-dik számig terjedvén. E nagybecsű gyűjtemény megszerzését annál inkább ajánlhatjuk, mert az a kiadók tudósítása szerint csak rövid ideig lesz Rózsavölgyi és társánál a mostani jutányos áron, azaz 7 ftért megszerezhető.

* (Kaposvárt a kivégzések) napi renden vannak. Minap orgazdaság büne miatt egy 22 éves fiatal embert s egy 23 éves nőt akasztottak föl, s mindjárt utánok egy zsványt, ki egy favágótól 9 frtot rabolt el. A Gelencsér bandájának zömére pedig csak ezután kerül még a sor.

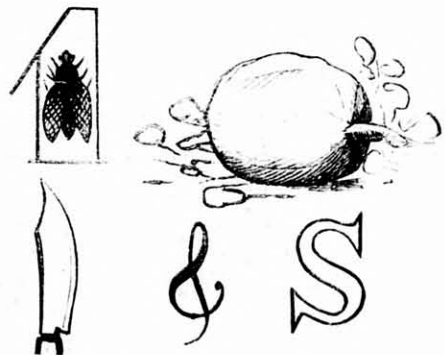
* (A *pest-losonci vasut*) részvényei emelkednek, s közelebb 3000 darab lett belőlük szilárd kezekbe elhelyezve.

* (Anyagyilkos.) Muraközben, Domborúban, egy anya, öt leánya s egy fia közt vagyonát egyenlőn akará fölosztani; a fiu, mint egyetlen, többet kívánt s e miatt anyjával összekocódván, dühében fejszét ragadott s anyját ugy főbe vágta, hogy azonnal földre rogyott, de életlajelt mutatva, a csapást ismétlé, mely után a szegény anya kiadta lelkét. Az anyagyilkost befogták s bánat nélkül vallotta be iszonyu tettét.

* (Az *uj mexikói császárságot*) veszélyek fenyegetik. A guerillákkal folytonosan harcolni kell, s egy elfogott vezérököt, Romerót agyon lövették. Viszonzásul a fölkelők is kivégeztek néhány kezökbe esett mexikói katonát. Nevezetesebb ennél azon hir, hogy Johnson, az uj elnök határidőt tűzne ki Franciaországnak, mely alatt a külföldi beavatkozást meg kell szüntetni Mexikóban, s az idegeneknek eltávozni. A megölt Romero testvére, mint Juarez követe Washingtonban van, s gyakran érintkezik az ottani kormánylyal. Amerikai lapok máris Mexikó elleni hadjáratra buzdító fölhívásokról szólnak.

— (Jelentés.) A magyar képző művészeti társulat műcsarnoka áttétetvén a magyar tudományos akadémia palotájába, e f. hó 7-dikén ujjolag megnyitott. A műcsarnok közszemlére nyitva áll hétköznapokon reggeli 9-től, vásár- és ünnep napokon pedig 10-től délután 6 óráig. Felmenet az udvari lépcsőn jobbra. Bementi díj egy személyért 15 kr.

Képtalány.

(Megfejtése a 22-dik számban lesz.)

A 20-dik számban közlött első talány értelme ez: „Hazánk s a Külföld.“

A másodiké: *Mindegy.*